

ANITA CAŁEK

Biografia naukowa: od koncepcji do narracji

Konteksty poszerzające: Gatunki biografiki literackiej

1.2. KONTEKSTY POSZERZAJĄCE: GATUNKI BIOGRAFICZNE: BIOGRAFIE LITERACKIE

Do literackich gatunków biograficznych należą: opowieść biograficzna, różne odmiany reportażu biograficznego (omówione w książce), biografia upowieściowiona, superbioografia, powieść biograficzna oraz powieść w związku z biografią. Oto ich skrótowe charakterystyki¹:

1.2.1. Opowieść biograficzna

Pierwszym podgatunkiem biografii literackich jest **opowieść biograficzna**, uznawana za opracowanie w największym stopniu faktograficzne. Według Jasińskiej² cechuje ją informacyjność i „życiowy konkret”, stąd dużo w niej informacji historycznych o epoce i kontekście społecznym, opisuje się miejsca i środowiska, w których obracał się twórca. W tym gatunku narrator występuje jawnie i pełni ważną rolę w kompozycji tekstu – jest to *gospodarz opowiadania*, pełni rolę *drugiego wiązadła kompozycyjnego* obok struktury życia bohatera, traktowany jest jako tekstowy odpowiednik autora³. Może wysuwać hipotezy i pozostawiać pewne kwestie bez odpowiedzi, a informacje biograficzne w opowieści wprowadza zgodnie z rytmem własnych skojarzeń, porządkując je według subiektywnych asocjacji: *Narrator jako realny człowiek podejmując nienaukową formę wypowiedzi o ważnej obiektywnie historycznej postaci daje niekiedy upust ludzkiej skłonności do ekspresji osobistych przekonań, a nawet emocjonalnych odczuć*⁴.

W opowieści biograficznej selekcja informacji rządzi się innymi, niż naukowe, prawami: *O ile biografia naukowa sięga niemal wyłącznie po fakty „istotne” i „znamienne”, osadzone w racjonalnym łańcuchu przyczyn i skutków, opowieść ceni również fakty podniecające wyobraźnię, niewytłumaczalne, przypadkowe, lecz sugestywne*⁵. Proporcje – jeśli chodzi o ilość miejsca poświęconego danej kwestii – mogą być zachwiane, pozwalając narratorowi obszerniej omawiać te fragmenty biografii, które są ciekawsze, bardziej kontrowersyjne lub mało znane. Jednak z racji tego, iż odbiorcą opowieści biograficznej jest ogół czytelników, większość autorów dba o chronologiczne przedstawienie wydarzeń, podział życia na jasne i czytelne okresy, unikanie obszernych cytatów czy określony rozmiar (jeden tom o przeciętnej grubości).

Opowieść biograficzna należy do biografii literackich, co ujawnia się w realizowaniu przez nią funkcji estetycznej: *nie rezygnując z naukowej ścisłości, ma ambicję być także dziełem sztuki, co występuje w łączności ze zmodyfikowanym ujęciem podmiotu. A ta literackość rozumiana jest szeroko jako całościowo ujęty charakter świata przedstawionego, sposób organizacji językowego two-*

¹ Kontekst ten powstał na podstawie jednego z rozdziałów mojej wcześniejszej książki *Adam Mickiewicz – Juliuszłowacki...*, Kraków 2012, zatytułowanego *W jaki sposób można napisać biografię?* (tamże, s. 32-40).

² M. Jasińska, *Zagadnienia biografii literackiej...*, s. 76-143.

³ Tamże, s. 2-5.

⁴ M. Jasińska, *Z problematyki typologii...*, s. 5.

⁵ Tamże, s. 4.

rzywa i jako kompozycja całości utworu⁶. Funkcja estetyczna opowieści biograficznej realizuje się w postaci ironii, żartu, liryzmu; obok tego gatunek ten spełnia również funkcję informacyjną, stąd częsta obecność bibliografii, przedmowy autorskiej, wykazu źródeł, czasem używane są również przypisy.

Chciałabym uzupełnić ten opis, precyzując różnice między dwoma realizacjami tego gatunku, wspomnianymi zaledwie przez Jasińską: opowieść biograficzna może mieć charakter naukowy lub popularny. W pierwszym przypadku widoczna jest dbałość o dokumentacyjną stronę tekstu, często podaje się bibliografię i źródła, a wiarygodność wykorzystanego materiału zawsze jest komentowana (chyba że badacz korzysta z kalendarium życia i twórczości). Narracyjnej opowieści o życiu towarzyszą wnikliwe analizy tekstów literackich o charakterze otwartym na inne możliwe interpretacje utworów. Opracowania popularyzatorskie posługują się raczej streszczeniami utworów, podając jedną interpretację wiodącą, częściej też obarczone są błędem biografizmu. Rzadziej też podaje się źródła i bibliografię, a wspomnienia prawdziwe i wykreowane traktowane są na równi i służą jako materiał ilustracyjny, całkowicie przyporządkowany opowieści narratora. Książki tego typu nie realizują żadnych celów badawczych, są wyraźnie nakierowane na maksymalne wykorzystanie informacji i materiałów zebranych przez badaczy w opracowaniach naukowych⁷.

W narracji charakterystycznej dla opowieści biograficznej występują również dwa typy „opowiadającego”, stylizowanego albo na gawędziarza (jak w biografiami popularnych, na przykład T. Łubieńskiego) albo na profesora objaśniającego koleje życia danego twórcy (jak w biografiami naukowych, na przykład Z. Sudolskiego). Nie obciąża on swej gawędy dyskusjami nad stanem badań, chociaż może cytować poprzedników, wykorzystując sformułowane przez nich opinie. Dlatego warto zauważyć w opowieści biograficznej – niezależnie od jej popularnego lub naukowego charakteru – mocno oddziałującą strukturę retoryczną i perswazyjną. Narrator opowieści biograficznej swojej wersji historii życia twórcy nie musi uzasadniać, przedstawia ją tak, jak gdyby stanowiła wierne odzwierciedlenie tego, co się wydarzyło. Jego opowieść o życiu snuje się lekko i gładko, ubarwiona jest często bogatymi opisami, a cytowane dokumenty (listy, wspomnienia, itp.) mają charakter wyłącznie ilustracyjny.

1.2.2. Odmiany biografii reportażowej

---

⁶ Tejże, *Z problematyki typologii...*, s. 3 oraz *Typologia zbeletryzowanej biografii*, s. 13.

⁷ Dobrym przykładem różnicy pod tym względem między opowieścią biograficzną a opracowaniem faktograficznym jest zestawienie niedawno opublikowanej książki Sławomira Kopra *Kobiety w życiu Mickiewicza* (Warszawa 2010) z problemową biografiami tematyczną Marty Zielińskiej *Opowieść o Gustawie i Maryli* (Warszawa 1998). Drugie z tych opracowań stanowi podstawę informacyjną dla pierwszego; zresztą Koper korzysta z szeregu innych opracowań faktograficznych (np. B. Muchy, A. Witkowskiej czy encyklopedii *Mickiewicz*), nie dochodzi zatem do nowych wniosków, tylko wykorzystuje dawne i znane w mickiewiczologii fakty, prezentując je w atrakcyjny, popularyzatorski sposób.

Kolejnym podgatunkiem jest **biografia reportażowa** oraz inne formy nawiązujące do techniki reportażu – ich charakterystyki i nazewnictwo zaproponowała Renata Jochymek⁸, wskazując na nowe – w biografice – zjawisko łączenia beletrystyki z dokumentem i tworząc następnie typologię opracowań mających cechy reportażu (biografia reportażowa, podróż biograficzna, opowieść biograficzno-eseistyczna oraz opowieść reportażowo-biograficzna)⁹. Opracowania te zostały omówione w książce.

1.2.3. Biografia upowieściowiona

Następnym podgatunkiem jest **biografia upowieściowiona**, łącząca – według Jasińskiej – wierność wobec źródeł z powieściową techniką kompozycji i narracji: *Biografia upowieściowiona zakłada możliwie ściśle podporządkowanie źródłom i możliwie sugestywne „przybliżenie” do czytelnika życia bohatera (...) ma operować taką obrazową, konkretną wizją świata przedstawionego, jaka cechuje powieść. Ma w ogólności dać czytelnikowi wrażenie powieści, (...) winien w niej panować możliwie najpełniejszy autentyzm*¹⁰.

Biografię upowieściowioną charakteryzuje też Czesław Kłak, który – powołując się na wypowiedź Tadeusza Parnickiego – podstawowym wyznacznikiem tego gatunku czyni również autentyzm połączony jednakże ze stwarzaniem „iluzji rzeczywistości”. Służy temu po pierwsze – kompozycja (budowanie harmonijnej całości z luźnego materiału biograficznego), po drugie – dramatyzacja i stylizacja tego, co się w przeszłości zdarzyło¹¹.

Dzięki powieściowym wstawkom i odmiennemu usytuowaniu narratora (który zaczyna być częścią świata przedstawionego) powinno się więc – zdaniem autorki – łatwo odróżniać biografię upowieściowioną od opowieści biograficznej. Jednak w dalszej charakterystyce tego podgatunku precyzyjna definicja rozmywa się z powodu wykazywania podobieństw między biografią upowieściowioną a opowieścią biograficzną z jednej strony¹² i powieścią biograficzną – z drugiej¹³. Na końcu

---

⁸ Warto jednak zaznaczyć, że o samym reportażu historycznym pisał już szwajcarski teoretyk literatury Max Wehrli, wskazując, że jest on w większym stopniu nasycony „prawdą” niż powieść biograficzna; za: Cz. Kłak, *Teoretyczne problemy...*, s. 259.

⁹ Tamże, s. 44-45.

¹⁰ M. Jasińska, *Zagadnienia biografii literackiej...*, s. 145. Autorem samego terminu jest – według Kłaka – Teodor Parnicki, który spolszczył francuski termin *vie romancée* (Cz. Kłak, *Teoretyczne problemy...*, s. 259).

¹¹ Tamże, s. 259.

¹² Dobrym przykładem upodabniania biografii upowieściowionej do opowieści biograficznej są założenia dotyczące włączenia źródeł do narracji: w biografii upowieściowionej mają być one wymieniane jedynie w wykazie (bez przypisów precyzujących źródło) *by nie mącić powieściowej iluzji* (tamże, s. 146). Dokładnie tak samo traktuje się jednak źródła w opowieści biograficznej (na przykład u Sudolskiego). Podobnie ma się rzecz z zagadnieniem selekcji faktów, która w biografii upowieściowionej ma mieć charakter dowolny (Jasińska wskazuje dwie możliwości: albo powiększenie objętości tekstu przy małej selektywności faktów, albo wysoka selektywność i przedstawiane epizodów życia na zasadzie *pars pro toto* (tamże, s. 150). Jednak zasad selekcji nie ma również w opowieści biograficznej, o czym była już mowa przy omawianiu tego gatunku.

¹³ Podkreślanie podobieństw między biografią upowieściowioną i powieścią biograficzną również utrudnia zauważenie specyfiki biografii upowieściowionej. Według Jasińskiej w obu gatunkach dokonuje się *transpozycji* (termin autorki

rozważań można odnieść wrażenie, iż wyróżnienie tego gatunku ma charakter wyłącznie formalny i nie nadaje się do przeprowadzania klasyfikacji dzieł rzeczywiście istniejących¹⁴. Jestem jednak przekonana co do sensowności wyróżnienia opracowań biograficznych tego rodzaju, dlatego – wracając do definicji Jasińskiej z początku rozdziału o biografii upowieściowionej – podaję kilka cech, pozwalających precyzyjniej opisać ten gatunek.

Po pierwsze, w biografii upowieściowionej narrator jest zaangażowany w rekonstrukcję życia twórcy, jasno formułuje własne opinie i poglądy. Współlistnieje w tekście, czasem na równi z bohaterem biografii, komentując jego poczynania i reakcje. Jest częściej elementem świata przedstawionego niż zewnętrznym wobec wydarzeń gawędziarzem. Z rzeczywistością pozatekstową łączą go liczne zwroty do czytelnika („słuchacza” opowieści); do świata przedstawionego przynależy, gdy zwraca się do bohaterów biografii oraz empatycznie reaguje na przeżycia jej głównego bohatera – twórcy¹⁵.

Po drugie, charakterystyczne dla tego typu biografii są opisy zdarzeń zawierające próbę rekonstruowania emocjonalnej aury danej sytuacji i przeżyć twórcy, a nawet myśli, pragnień i motywów kierujących jego działaniem: w tym obszarze działają prawa wyobraźni. Fikcja obecna jest *zwłaszcza gdy do głosu dochodzi motywacja lub interpretacja psychologiczna zjawisk zewnętrznych*¹⁶. Dzięki temu, jak pisze Jasińska: *czytelnik obcuje z bohaterem w sposób zapewne bliższy, bardziej bezpośredni niż przy lekturze opowieści biograficznej*¹⁷. Rekonstrukcje te mają charakter intuicyjny i odwołują się całkowicie do psychologicznej wiedzy potocznej oraz własnych doświadczeń autora. Chociaż narracja pozostaje nadal trzecioosobowa, wzbogacona jest o zwroty skierowane do odbiorcy lub zdania kreujące wirtualne „my”, mające współuczestniczyć w celebrowaniu wielkości twórcy.

Po trzecie, chociaż wydarzenia przedstawione w biografii upowieściowionej nie są fikcyjne, taki charakter mają często barwne opisy prawdziwych sytuacji, tworzone całkowicie dowolnie, zależnie od wyobraźni danego autora. Narrator stara się przedstawić scenerię rzeczywistych wydarzeń tak, aby stały się one plastyczne i przyciągały uwagę odbiorcy. Jednak fikcyjność opisów występuje tylko w przypadku szczegółów mało istotnych bądź przeżyć wewnętrznych bohatera, nie dotyczy

---

opisujący twórcze konstruowanie wypowiedzi bohatera biografii lub sytuacji fabularnych), używa informacji ustnych (co odbiera – według Jasińskiej – możliwość weryfikacji ich treści), dokonuje beletryzacji w płaszczyźnie językowej i kompozycyjnej (tamże, s. 152-179).

¹⁴ O podobieństwie między biografią upowieściowioną (nazywaną biografią powieściową) a powieścią biograficzną pisał również Czesław Kłak, por. tegoż, *Teoretyczne problemy...*, s. 259.

¹⁵ Nie zgadzam się więc z Jasińską, która pisze: *Narrator biografii upowieściowionej jest niemal z reguły narratorem abstrakcyjnym i mocno ukrytym* (też, *Zagadnienia biografii literackiej...*, s. 170). Taki narrator występuje w opowieści biograficznej. Jeśli przyjąłbyśmy tezę autorki, to jeden z istotniejszych wyróżników gatunkowych należałoby usunąć jako nieróżnicujący.

¹⁶ Cz. Kłak, *Teoretyczne problemy...*, s. 277.

¹⁷ M. Jasińska, *Zagadnienia biografii literackiej...*, s. 169.

zatem głównych wydarzeń biograficznych. Ponadto przejście od prawdy do fikcji jest najczęściej zaznaczone w tekście i wyraźnie oddzielone od sfery faktów historycznie udokumentowanych¹⁸.

Po czwarte, dokumenty, cytowane zresztą znacznie rzadziej niż w opowieści biograficznej, częściej są przekształcane w dialogi, co Jasińska nazywa *transplantacją*, rozumiejąc pod tym pojęciem *zabieg wkładania w usta bohatera jego, co prawda, własnych słów, lecz pochodzących z innej sytuacji, bo wziętych najczęściej z różnych wypowiedzi pisemnych*¹⁹.

Biografie upowieściowione mają charakter popularny, co wynika przede wszystkim z subiektywnego ujęcia danej biografii, manifestującego się w wyrażanych opiniach oraz częstych autorskich rekonstrukcjach wymiaru emocjonalno-motywacyjnego twórcy. Jednak pewne cechy warsztatu naukowego mogą pojawić się również tutaj w postaci opracowania dokumentacji, dbałości o wiarygodne źródła oraz przywołania wykorzystanych opracowań (na przykład w „Wykazie źródeł”).

1.2.4. Superbiografia

Kolejny podgatunek biografii literackich (pominięty przez Jasińską²⁰) to **superbiografia**, w której autor na sposób postmodernistyczny miesza rzeczywistość faktyczną i potencjalność, tworząc konglomerat fikcyjności i naukowości. Superbiografia charakteryzuje się skrajną swobodą w operowaniu współczesną techniką powieściową w zakresie kompozycji czasu i narracji, imponującym zapleczem źródłowym oraz maksymalizacją efektów naukowych i literackich²¹.

Cechą charakterystyczną superbiografii jest pojawianie się w narracji uwag odautorskich, przeradzające się czasem w stałą obecność narratora pierwszoosobowego, komentującego akcję i dokonującego selekcji wydarzeń w sposób całkowicie dowolny²². Innym typowym elementem tego gatunku jest brak chronologii, co sprawia, że aby móc podążać za tokiem rozważań narratora trzeba dobrze znać życiorys twórcy. Gatunek ten wymaga więc odczytanego odbiorcy, jednak reprezentując prozę błyskotliwą i proponując biografię w ciekawej, nietypowej formie, może „skusić” również czytelników nieprofesjonalnych (i w ten sposób pełnić funkcję popularyzatorską).

---

¹⁸ Por. Cz. Kłak, *Teoretyczne problemy...*, s. 275-276.

¹⁹ M. Jasińska, *Zagadnienia biografii literackiej...*, s. 151.

²⁰ O superbiografii wspomina Maria Jasińska omawiając jedyną (poza własną) istniejącą klasyfikację biografii autorstwa P.M. Kendalla (jego praca: *The Art of Biography*, została omówiona w książce). Jasińska uznała, że ten gatunek nie znalazł odpowiedniej realizacji (do 1970 roku, daty wydania jej książki), dlatego nie włączyła go do swojej klasyfikacji. Jednak polskie superbiografie powstały: reguły tego gatunku realizuje nie tylko proza J.M. Rymkiewicza, ale także autorskie rekonstrukcje sytuacji Mickiewicza w Kole Sprawy Bożej dokonywane przez K. Rutkowskiego oraz opowieść o towianizmie obojga Mickiewiczów, autorstwa E.K. Kossak.

²¹ Wydaje się, że właśnie ten gatunek miał na myśli Czesław Kłak, wyróżniając biografię artystyczną. Wskazywał on na podobieństwo tego gatunku do eseju, na osobisty stosunek piszącego do bohatera biografii, zauważając *osobliwe spoufalenie się z bohaterem*, podkreślając podobieństwo narratora *do ambitnego detektywa prywatnego, który zafascynowany sprawą wszczyna śledztwo na własną rękę, przeświadczony, że dotychczas zebrany materiał albo jest niepełny, albo świadomie lub nieświadomie zafalszowany, albo po prostu źle zinterpretowany* (tegoż, *Teoretyczne problemy...*, s. 270).

²² Maria Jasińska uznała obecność uwag metakompozycyjnych za cechę powieści biograficznej. Jest to przykład kolejnego w jej pracy rozmywania wcześniej wyznaczonych granic gatunkowych: nie można bowiem utożsamić narratora powieściowego z narratorem superbiografii, który wcale nie ukrywa swjej tożsamości (por. np. Rymkiewicz) i nawiązuje do rzeczywistości pozatekstowej, nie ograniczając się wyłącznie do świata przedstawionego.

Superbiografia skupiona jest na konkretności – wychodząc od często materialnych źródeł (dokumentów lub przedmiotów), autor rozważa różne możliwości, tworząc kilka możliwych scenariuszy odtwarzających dane wydarzenie. Rekonstrukcje te mogą mieć charakter bardziej naukowy (jak u K. Rutkowskiego) lub bardziej literacki (jak u J. M. Rymkiewicza), mogą też stanowić swoisty konglomerat naukowo-literacki (jak u E. Kossak)²³. Ciekawym wyróżnikiem gatunkowym jest wprowadzanie fikcji literackiej nie tylko na poziomie opisów bądź wydarzeń, rzadziej postaci – lecz przede wszystkim na poziomie rekonstrukcji biografii. Dokonuje się jej często bez powoływania się na teorie naukowe czy nowy materiał dokumentalny, lecz wyłącznie mocą „prawa wyobraźni”. Świadomie kreowane są pewne hipotezy dotyczące przebiegu życia, które stają się „faktami” biograficznymi: do takich należy na przykład „założenie” Rymkiewicza o istnieniu dziecka Maryli i Adama czy też rzekome słowa Towiańskiego do Mickiewicza „Śmierci nie ma!” podczas przełomowej rozmowy w lipcu 1841 roku (w książce Rutkowskiego).

W tej grupie biografii literackich obserwuje się dużą różnorodność jeśli chodzi o pozycję narratora, stopień opracowania materiału biograficznego, jak i zakres realizacji „funkcji estetycznej”, co daje duże możliwości autorowi, stąd szczególnie atrakcyjność tej formy opracowania biograficznego, skrojonej na miarę współczesnych potrzeb i odpowiadającej na aktualne tendencje w literaturze (otwartości formy, prowadzenia gry z odbiorcą, nieokreśloności i korzystania z pogranicza gatunkowego).

1.2.5. Powieść biograficzna

Dominacja fikcji nad prawdą biograficzną obserwowana jest w **powieści biograficznej**. Według Jasińskiej gatunek ten jest bliski powieści historycznej, od której odróżnia go skoncentrowanie na określonej jednostce (bohaterze biograficznym)²⁴. Twórca przedstawiony zostaje jednak jak inni fikcyjni bohaterowie powieści: poznajemy jego przeżycia wewnętrzne, myśli, oceny. Także narrator należy do struktury powieści, nie cytuje się dokumentów biograficznych, wspomnienia przekształcane są w sytuacje (z wypowiedziami w formie dialogów), a listy zostają sparafrazowane.

Powieść biograficzna zawiera elementy historyczne i fikcyjne, czasem tak wtopione w tekst, iż nie można oddzielić tego, co się naprawdę zdarzyło, od tego, co się zdarzyć mogło²⁵. Pojawiają się drugoplanowi bohaterowie prawdziwi i zmyśleni, dodawane są dialogi, opisy miejsc, a często poszczególne wydarzenia, prawdopodobne, ale niepotwierdzone w danych źródłowych. Pisarz wypełnia w ten sposób „białe plamy” w opisie życia twórcy, którego życiorys stanowi zaledwie sche-

---

²³ To kolejny argument przeciw włączeniu prac, określanych tu jako superbiografie, do grupy powieści biograficznych (a takie rozwiązanie zaproponowała Jasińska rezygnując z tego gatunku w swojej klasyfikacji). Powieść biograficzna w ogóle nie jest naukowa – i nie rości sobie do naukowości żadnych pretensji. Superbiografia z kolei może dorównywać pod względem dokładności rekonstrukcji wielu pracom naukowym.

²⁴ Charakterystyka powieści biograficznej za: M. Jasińska, *Zagadnienia biografii literackiej...*, s. 184-229.; omówienie genezy powieści biograficznej - por. Cz. Kłak, *Teoretyczne problemy...*, s. 277-291.

²⁵ M. Jasińska uznaje fikcyjność za główny wyróżnik tego gatunku, por. tamże, s. 184-196. I w powieści istnieją jednak określone granice: treść nie może kolidować z faktami biograficznymi.

mat opowieści uzupełniony potencjalną rzeczywistością, zrekonstruowaną zgodnie z wyobrażeniami autora, jego wiedzą historyczną i potocznymi teoriami psychologicznymi.

Znacznie częściej niż wcześniej omówione gatunki powieść biograficzna opisuje wybrany fragment biografii, pomijając wcześniejsze i późniejsze wydarzenia (choć nie jest to regułą). Kompozycja epizodów nie zawsze odzwierciedla chronologię zdarzeń, pisarz wykorzystuje często retrospekcję i retardację (wzbogacając biograficzny aspekt powieści). Gatunek ten ma charakter wyłącznie popularny i całkowicie należy do literatury.

1.2.6. Powieść w związku z biografią

Powieść będąca w luźnym związku z biografią występuje według Jasińskiej w trzech różnych formach – jako **kryptobiografia** (bohater częściowo zawoalowany); **parabiografia** (postać jest elementem kompozycyjnym, nie o nią w powieści tak naprawdę chodzi) oraz **quasi-biografia** lub biografia potencjalna (przedstawia się hipotetyczne życie postaci historycznej, co do której brakuje źródeł). Ten typ jest najrzadziej reprezentowany w badanych opracowaniach biograficznych, toteż trudno dodać coś do powyższej charakterystyki.

Kategoria biografii literackich obejmuje zatem sześć następujących gatunków: **opowieść biograficzną**, **biografię reportażową** (i jej podtypy), **biografię upowieściowioną**, **superbiografię**, **powieść biograficzną** oraz **powieść w związku z biografią** (i jej podtypy). Dzięki różnorodności form i realizowanych funkcji czytelnik ma do wyboru opracowanie adekwatne do stopnia jego wiedzy o danym twórcy, może też kierować się własnymi potrzebami i gustami. Wydaje się, że ta grupa biografii, docierając do szerokiego grona odbiorców, skutecznie spełnia w społeczeństwie rolę popularyzatorską i edukacyjną, oferując – poza wiedzą – również „radość czytania”. Element fikcji obecny w niemalże wszystkich gatunkach literackich biografii daje możliwość kreowania wydarzeń, co do których dane biograficzne są bardzo ubogie. Artystyczne wersje tego, co w życiu twórcy zdarzyć się mogło, o ile nie stoją w sprzeczności z faktami biograficznymi, mają szansę również przybliżyć nas do prawdy o życiu twórcy.